НАВІНЫ

БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА ФРОНТУ ЗА ПЕРАБУДОВУ "АДРАДЖЭНЬНЕ"
7'1989 6 ліпеня.

24--25 ЧЭРВЕНЯ Ў ВІЛЬНІ АДБЫУСЯ УСТАНОУЧЫ ЗЬЕЗД БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА ФРОНТУ "АДРАДЖЭНЬНЕ"

"Можна жыць у дупле дрэва і быць шчасьлівым", -- сказаў мысьляр. Але каб быць такім шчасьлівым, трэба ня ведаць, што вакол дупло. Трэба ня бачыць лейкеміі дзяцей пасьля Чарнобыля. Трэба не заўважаць, што прадукты й тавары становяцца ў чаргу насустрач нашай чарзе, а вакол -- пустка. Трэба не прыкмячаць, што нашым жыцьцём кіруюць недалёкія й некультурныя функцыянеры, для якіх што Беларусь -- што Сыктыўкар, што Рэспубліка -- што нарыхтоўчая кантора, што народ -- што статак, -- усё адно.

Мы так доўга былі "шчасьлівыя"! Мы так доўга ня бачылі, што вакол дупло! Мы так доўга й пакорліва маўчалі! Ажно досыць.

Бачыць, чуць, гаварыць, яднацца, працаваць разам!

Восем месяцаў мінула, як у Менску ўтварыўся Аргкамітэт БНФ. Восем месяцаў цяжкой работы. Восем месяцаў барацьбы. Восем месяцаў мітынгаў і маніфэстацыяў. Восем месяцаў пошуку шляхоў для народу й Бацькаўшчыны -- шляхоў з крызісу, з заняпаду, з дупла. Восем месяцаў шальмаваньня БНФ у партыйным друку. Восем месяцаў, як адзін дзень...

Нас яшчэ мала, дзесяткі тысяч. Але мы ведаем, што ніхто больш на гэтай зямлі ня возьме на сябе адказнасьць за будучыню Бацькаўшчыны. І таму нас 10 мільёнаў. Мы -- беларускі народ.

ЗВАРОТ УСТАНОУЧАГА ЗЬЕЗДУ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА ФРОНТУ "АДРАДЖЭНЬНЕ"

Да грамадзян Беларусі

"Браткі мілыя! Дзеці зямлі-маткі маёй!"

Так дзевяноста гадоў таму зьвяртаўся да суайчыньнікаў Францішак Багушэвіч. Ён заклікаў нас шанаваць сваю зямлю і мову, продкаў і звычаі. А шанаваць гэтыя сьвятыя каштоўнасьці -- значыць быць гаспадаром на сваёй зямлі.

24--25 чэрвеня 1989 году наш Устаноўчы зьезд афіцыйна аформіў стварэньне БНФ за перабудову "Адраджэньне".

БНФ -- гэта масавы грамадска-палітычны рух. Ён ставіць сваёй мэтаю пераўтварэньне грамадства і аднаўленьне самабытнасьці беларускай нацыі на прынцыпах дэмакратыі і гуманізму, стварэньне ўмоваў свабоднага, паўнакроўнага разьвіцьця культуры як карэннага насельніцтва, так і нацыянальных меншасьцяў Беларусі. БНФ будзе дзейнічаць у рамках Канстытуцыі БССР і ў адпаведнасьці з прынятымі Зьездам Праграмай і Статутам.

БНФ заклікаены абараняць інтарэсы працоўных, будзіць лю-

дзей да сацыяльнай актыўнасьці, разьвіваць іх палітычную, прававую культуру і нацыянальную сьвядомасьць, забясьпечыць незваротнасьць перабудовы ў БССР.

Устаноўчы зьезд Беларускага Народнага Фронту адбыўся ў сталіцы братняе Літвы -- і дарагім беларускаму сэрцу горадзе -- Вільні. Законна ўзьнікае пытаньне: чаму ж ня ў Менску? Гэта ня наша віна. Гэта віна афіцыйных кіраўнічых органаў Рэспублікі, якія ня хочуць чуць і бачыць дэмакратычны рух. Гэта й ня выклік, гэта -- змушанае выйсьце. Кіраўніцтва Рэспублікі дагэтуль перасьледуе ўсялякія праявы "вальнадумства", усялякія свабодалюбівыя павевы. Ягоныя метады -- шальмаваньньне ў друку ўдзельнікаў дэмакратычнага руху ў БССР, газы і дубінкі 30 кастрычніка мінулага году. Пасьлядоўна ідучы сваім выпрабаваным шляхам, менская чыноўная бюракратыя адмовіла Зьезду БНФ у памяшканьні. Сілы застою чакалі, што мы пойдзем па шляху канфрантацыі. Але мы не шукаем канфрантацыі. Нам патрэбная спакойная і канструктыўная праца дзеля дабра Бацькаўшчыны. Канфрантацыю выбіраюць тыя, хто ў сапраўдным народаўладзьдзі бачыць пагрозу для сябе.

БНФ "Адраджэньне" заклікае наш мудры і мужны, разважлівы і гаспадарны народ далучыцца да руху за перабудову, пайсьці па сьветлым шляху адраджэньня ў дэмакратычную будучыню, у вечнае і годнае жыцьцё на сваей зямлі. Мы ня маем больш маральнага права трываць засільле бяздушнага і хцівага да ўлады чынавенства, ведамстваў, якім абыякавы лёс зямлі, лёс народу. Гэта праз іх мы маем Чарнобыль з усімі яго жахлівымі наступствамі. Адзіны шанц, каб выжыць і мець перспектыву -- гэта перадача ўсяе паўнаты ўлады народу.

Неўзабаве адбудуцца выбары ў Вяркоўны Савет Рэспублікі і мясцовыя Саветы. Суайчыньнікі! Наша бліжэйшая задача зрабіць усё, каб у Саветах апынуліся людзі, вартыя высокае годнасьці народных выбраньнікаў. Памятайце і пра галоўную нашую мэту -- стварыць дэмакратычнае грамадства і моцную эканоміку, адрадзіць нацыянальную культуру, усталяваць суверэнітэт, стаць народам, які будзе пачувацца вольным і раўнапраўным у агульначалавечай сям'і.

ЖЫВЕ БЕЛАРУСЬ!

(Зварот прыняты Зьездам адзінагалосна.)

РЭЗАЛЮЦЫІ (УХВАЛЫ) УСТАНОЎЧАГА ЗЬЕЗДУ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА ФРОНТУ "АДРАДЖЭНЬНЕ"
(выпраўленыя з улікам прапановаў дэлегатаў)

I

Аб пераадоленьні вынікаў Чарнобыльскай катастрофы

У выніку Чарнобыльскай катастрофы палова тэрыторыі Беларусі моцна заражаная радыянуклідамі. Пятая частка ворнай зямлі Рэспублікі непрыдатная для выкарыстаньня. Стала немагчыма ня толькі весьці гаспадарчую дзейнасьць, але і жыць у Брагінскім, Буда-Кашалёўскім, Краснапольскім, Нараўлянскім, Хойніцкім, Чэрыкаўскім ды іншых раёнах Рэспублікі. Заражанасьць у шмат якіх мясьцінах перавышае 15 Кюры на квадратны кіламетр, а месцамі дасягае 200 Кюры і больш. У многіх паселішчах людзі набралі за тры гады да 25 бэр. Расьце колькасьць ракавых захворваньняў, зьніжаецца імунітэт да гэтак званых звычайных хва-

робаў. Пагроза генафонду нацыі зьяўляецца жахлівым фактам. Вынікі катастрофы, калі браць пад увагу аддаленую перспектыву, можна параўнаць толькі са сталінскім і гітлераўскім генацыдам. Яны пагражаюць існаваньню беларусаў на Зямлі.

У тым, што сотні тысячаў нашых грамадзян жывуць ва ўмовах, непрыдатных для жыцьця, вінаваты перш за ўсё Урад Беларускай ССР. Своечасова не ацаніўшы сітуацыю, усяляк прыхарошваючы становішча, ён не запатрабаваў ад Ураду СССР сродкаў на поўнае адсяленьне людзей з заражаных раёнаў і паселішчаў. Ён нават адмовіўся ад прапановы Ураду Савецкага Саюза цалкам выселіць Брагінскі раён. Кіраўнікі Рэспублікі зрабілі ўсё, каб дасьведчаныя народныя дэпутаты ня трапілі на нараду з удзелам Старшыні Савета Міністраў СССР, што праводзілася ў час работы Зьезду народных дэпутатаў СССР і была прысьвечаная чарнобыльскай праблеме.

Устаноўчы зьезд Беларускага Народнага Фронту за перабудову "Адраджэньне" расцэньвае дзеяньні Ураду БССР як злачынства супраць сёньняшніх і наступных пакаленьняў народу Беларусі, як жаданьне кіраўніцтва БССР спадабацца кіраўніцтву Савецкага Саюза, як імкненьне па-ранейшаму стварыць фальшывы вобраз сытай і задаволенай Беларусі ў вачах савецкай і сусьветнай грамадскасьці.

Устаноўчы зьезд БНФ "Адраджэньне" патрабуе ад Урадаў БССР і СССР прыняць неадкладныя меры дзеля выратаваньня тых, каго яшчэ можна выратаваць, дзеля аблягчэньня пакутаў тых, хто ўжо хворы.

Улічваючы тое, што Урад БССР і розныя саюзныя ведамствы хаваюць аб'ектыўную інфармацыю аб сітуацыі ў заражаных раёнах, Устаноўчы зьезд Беларускага Народнага Фронту за перабудову "Адраджэньне" патрабуе зьняць сакрэтнасьць зь інфармацыі пра стан радыяцыі і вынікі Чарнобыльскай катастрофы на Беларусі. Павінна быць поўная адкрытасьць і поўная магчымасьць веданьня пра радыяцыйнае становішча, пра заражанасьць прадуктаў, паветра, зямлі, вады, расьлін, жывёл, людзей для кожнага жыхара Рэспублікі. Народ павінен ведаць пра свой лёс, пра будучыню сваіх дзяцей і мець магчымасьць ратавацца.

Трэба стварыць усе ўмовы для паратунку насельніцтва. Дзеля гэтага неабходна патрабаваць сродкі і фондавыя матэрыялы з адказных за трагедыю саюзных міністэрстваў, каб ажыцьцявіць адсяленьне людзей з моцна заражаных раёнаў Магілёўскай і Гомельскай вобласьцяў у адносна чыстыя раёны Віцебскай вобласьці (якая абязьлюдзела ў выніку бюракратычнай гаспадарчай палітыкі) і ў іншыя аддаленыя раёны Беларусі. Пры гэтым насельніцтва з пацярпелых раёнаў не павінна дэпартавацца за межы Рэспублікі. Народ павінен разумець гэта і не паддавацца вынарадаваньню нацыі. Землі, зь якіх часова адселеныя жыхары, павінны быць пад строгім рэспубліканскім кантролем і міжнародным наглядам, мець аса[illegible]івы ахоўны юрыдычны статус. Рэжым утрыманьня іх вызначаецца Урадам Беларусі.

Неабходна тэрмінова спыніць пасыланьне моладзі і дзяцей на сельскагаспадарчую і любую іншую працу ў радыяцыйна заражаныя раёны Беларусі.

Уся Беларусь павінна стаць бязьядзернай зонай.

Кіраўнікі БССР, што на працягу 1986--89 гадоў давялі Рэспубліку і народ да такога бядотнага стану і не запабеглі вынікам Чарнобыльскай трагедыі, павінны панесьці адказнасьць перад законам, гісторыяй і людзьмі, перад пакаленьнем.

Устаноўчы зьезд БНФ за перабудову "Адраджэньне" зьвяр-

таецца да ўсіх народаў сьвету, да ўсіх дабрачынных арганізацыяў з просьбай праявіць салідарнасьць зь беларускім народам, дапамагчы яму медыцынскай тэхнікай, медыкаментамі, грашыма для лячэньня хворых, для будаўніцтва жыльля тым, хто будзе адселены. Зьезд спадзяецца на дапамогу беларусаў, якія жывуць за мяжой, на садзеяньне кіраўніка Беларускае Аўтакефальнае Царквы архіепіскапа Мікалая і апостальскага візітатара для беларусаў-каталікоў айца Аляксандра Надсона, і даручае Сойму падрыхтаваць адпаведныя звароты. Зьезд мяркуе, што Урад Беларускай ССР не адмовіцца ад такое дапамогі.

Устаноўчы зьезд БНФ за перабудову "Адраджэньне" выказвае сваё спачуваньне народам Украіны і Расіі, якія таксама пацярпелі ад Чарнобыльскае катастрофы, і выказваецца за супольныя дзеяньні дзеля пераадоленьня яе вынікаў.

Зварот да народаў СССР і краінаў-сяброў ААН

Зьезд Беларускага Народнага Фронту зьвяртаецца да народаў СССР і народаў сьвету з просьбай аб дапамозе ў ліквідацыі наступстваў Чарнобыльскай катастрофы.

Цяперашняя сітуацыя не дазваляе вырашаць праблемы, узьніклыя ў сувязі з Чарнобыльскай аварыяй, без дапамогі міжнароднай супольнасьці.

Гэтая дапамога можа быць выяўленая ў пастаўцы радыяметрычнага і дыягнастычнага медыцынскага абсталяваньня, неабходных медыкаментаў і ў любой іншай дапамозе па ліквідацыі наступстваў працяглага радыяцыйнага ўзьдзеяньня.

Міжнародная салідарнасьць будзе значыць для беларускага народу шанц на выжываньне.

Аб палітычным плюралізме

Артыкул 21 Усеагульнай дэкларацыі правоў чалавека, прынятай Генеральнай Асамблеяй ААН, падпісанай СССР і БССР, абвяшчае: "Кожны чалавек мае права прымаць удзел у кіраваньні сваёй краінай непасрэдна, або праз свабодна абраных прадстаўнікоў... Воля народа павінна быць асновай улады ўраду". БНФ канстатуе, што на Беларусі, як і наогул у СССР, існуе манаполія на палітычную ўладу адной партыі, выканаўчы апарат якой зрасься зь дзяржаўным і ў значнай ступені з гаспадарчым апаратам, заканадаўчая ўлада падменена ўладаю выканаўчай. У гэтых умовах ня могуць быць задаволеныя інтарэсы і патрэбы розных сацыяльных, прафесійных, нацыянальных, рэлігійных і іншых групаў грамадства. Задавальненьне і гарманізацыя інтарэсаў грамадства шляхам палітычнага плюралізму -- неабходнасьць і заканамернасьць грамадскага развіцьця і адзіная эфектыўная альтэрнатыва таталітарызму.

БНФ лічыць, што для пераходу да палітычнага плюралізму неабходна:

1. Скасаваць 6-ы артыкул Канстытуцыі БССР, які замацоўвае манаполію КПСС на палітычную ўладу, і прапануе правесьці па гэтым пытаньні агульнанародны рэферэндум.

2. Ажыцьцявіць рэальнае разьдзяленьне заканадаўчай, выканаўчай і судовай улады, а таксама юрыдычна забясьпечыць існаваньне незалежных сродкаў масавай інфармацыі.

3. Скасаваць ці адпаведным чынам зьмяніць усе законы і ўказы, якія забясьпечваюць каму б там ні было манаполію на палітычную ўладу (Закон аб выбарах народных дэпутатаў СССР, дапаўненьні да Канстытуцыі СССР, прынятыя ў лістападзе 1988 г., указы аб мітынгах і дэманстрацыях, аб сьпецвойсках, аб кантролі над выданьнем друкаваных органаў і інш.).

4. Прыняць закон аб палітычных арганізацыях. Надаць усім незалежным грамадскім структурам, дзейнасьць якіх не супярэчыць Канстытуцыі, роўныя з афіцыйнымі структурамі правы на ўдзел у палітычным працэсе. Для гэтага яны павінны беспераш-кодна атрымліваць статус юрыдычнай асобы з належнымі правамі і абавязкамі.

5. Неадкладна прыняць закон аб выбарах народных дэпутатаў БССР і ў мясцовыя Саветы народных дэпутатаў, які забясьпечваў бы роўныя правы ўсім грамадскім групам для ўдзелу ў выбарах і ў прадстаўленьні сваіх інтарэсаў у Саветах, а таксама закон аб рэферэндумах, які забясьпечваў бы ўсім грамадзянам права непасрэднага ўдзелу ў палітычным працэсе.

БНФ падкрэсьлівае, што палітычны плюралізм ня зводзіцца толькі до шматпартыйнасьці.Пытаньне ставіцца шырэй: даступнасьць да кіраваньня на ўсіх узроўнях сацыяльнай арганізацыі грамадства павінна быць забясьпечана ўсім палітычным партыям, народным рухам, прафесійным саюзам, грамадскім аб"яднаньням, творчым і навуковым асацыяцыям, розным канфесіям і інш., а таксама кожнаму грамадзяніну.

Аб праекце Канстытуцыі БССР

Даручыць Сойму ўтварыць камісію па распрацоўцы альтэрнатыўнага праекту Канстытуцыі БССР і вынесьці яго на грамадскае абмеркаваньне.

Аб міжнацыянальных адносінах на Беларусі

Беларускі Народны Фронт уважае, што галоўнае пытаньне міжнацыянальных адносінаў на Беларусі -- гэта лёс беларускай нацыі. Нацыя, упэўненая ў сваёй будучыні, з разуменьнем і глыбокай павагай ставіцца да праблемаў нацыянальных меншасьцяў, падтрымлівае іх нацыянальна-культурныя памкненьні. На Беларусі няма аб'ектыўных падставаў для міжнацыянальнай варожасьці, і Беларускі Народны Фронт зробіць усё, каб захаваць і ўмацаваць найвышэйшую нашую каштоўнасьць -- традыцыйную ўзаемапашану, цярпімасьць адзін да аднаго. Толькі ў адзінстве мы непераможныя. БНФ выказвае абурэньне тым, што ідэалагічнае кіраўніцтва БССР, заяўляючы аб сваім інтэрнацыяналізме, са старонак сваіх выданьняў, у прыватнасьці "Политического собеседника" і "Вечернего Минска", зьневажае нацыянальныя і дэмакратычныя рухі на Беларусі і ў іншых рэспубліках, публікуе матэрыялы, скіраваныя на распальваньне міжнацыянальнай варожасьці, імкнецца выклікаць недавер да народаў Эстоніі, Латвіі і Літвы, да Народных Франтоў Прыбалтыкі. Ёсьць сілы, якія пад выглядам барацьбы з ідэалагічным праціўнікам спрабуюць убіць клін паміж беларусамі і прадстаўнікамі нацыянальных меншасьцяў, правакаваць узаемную варожасьць.

БНФ "Адраджэньне" змагаецца зь любымі праявамі зьнявагі

народаў, паклёпу на іх, адмяжоўваецца ад любых антысеміцкіх выхадак. Пры Сойме БНФ ствараецца камісія па міжнацыянальных дачыненьнях, якая будзе выкрываць дэзінфармацыю і тэндэнцыйнасьць у асьвятленьні нацыянальнага пытаньня, спрыяць паразуменьню і згодзе.

Аб свабодзе сумленьня і беларускай мове ў рэлігійным жыцьці на Беларусі

БНФ лічыць неабходным: уключэньне ў Канстытуцыю Рэспублікі цьвёрдых гарантыяў дасягненьня і захаваньня сапраўднай свабоды сумленьня чалавека, рэлігійнай талерантнасьці, раўнапраўя веравызнаньняў, а таксама вернікаў і атэістаў; выступае за стварэньне жыцьцяздольных адміністрацыйна-духоўных цэнтраў і структур усіх традыцыйных для Беларусі канфесій -- як хрысьціянскіх, так і не хрысьціянскіх, -- за свабоднае функцыянаваньне іх абшчын, навучальных і іншых установ, кляштараў і місіяў, органаў друку.

БНФ выказваецца за паступовы перавод набажэнстваў і рэлігійнай дзейнасьці ў Рэспубліцы на беларускую мову, асабліва ў хрысьціянскіх канфесіях, не выключаючы магчымасьці выкарыстаньня і іншых моваў у рэлігійнай практыцы там, дзе гэта дыктуецца нацыянальным складам вернікаў.

БНФ адзначае, што гвалтоўная ліквідацыя ў 1839 і 1946 гг. уніяцтва абмежавала свабоду веравызнаньня жыхароў Беларусі, разьяднала народ, пазбавіла рэлігійнае жыцьцё Краю яго нацыянальнай асновы. Адсутнасьць такой асновы і сёньня не спрыяе адзінству нацыі і адмоўна ўзьдзейнічае на яе духоўны стан.

БНФ падтрымлівае патрабаваньні рэлігійных арганізацыяў і групаў вернікаў аб звароце ім у прыдатным стане ўсіх забраных некалі і зьнявечаных дзяржавай храмаў і іншай маёмасьці, аб будаўніцтве новых храмаў у адпаведнасьці з канкрэтнымі патрэбамі.

БНФ стаіць за вяртаньне да агульначалавечай духоўнай гуманістычнай маралі, за шанаваньне духоўных звычаяў народа, лічыць неабходным патрабаваць ад уладаў афіцыйна прызнаць Вялікдзень і Каляды (Народзіны Хрыста) грамадскімі духоўнымі сьвятамі па праваслаўнай і каталіцкай традыцыях; дзень памяці Кірылы і Мяфодзія і Дзень Задушны (Восеньскія "Дзяды").

Аб беларускай нацыянальнай сімволіцы

Беларускія старажытныя нацыянальныя сімвалы -- гістарычныя гербы гарадоў, земляў, аб'яднаньняў, а найперш герб "Пагоня" і бел-чырвона-белы сьцяг -- аснова гістарычнай памяці народу, сьведчаньне яго гістарычнай самабытнасьці і неўміручасьці.

Беларускі Народны Фронт за перабудову "Адраджэньне" лічыць абсурднымі, недапушчальнымі і зьняважлівымі для нацыі памкненьні кіраўніцва БССР і міліцыі перашкодзіць і забараніць ужываньне гістарычнай нацыянальнай сімволікі беларускага народу. БНФ "Адраджэньне" выкарыстоўвае бел-чырвона-белы сьцяг і герб "Пагоня", дамагаецца стварэньня геральдычнай камісіі і прыняцьця Палажэньня пра нацыянальную, гістарычную і рэгія-

нальную сімволіку, якое замацавала б яе паўсюднае і свабоднае ўжываньне.

БНФ не праціпастаўляе нацыянальную гістарычную сімволіку дзяржаўнай. Беларускі Народны Фронт за перабудову "Адраджэньне" патрабуе ў часе грамадскіх і дзяржаўных сьвятаў вывешваць побач зь дзяржаўнай нацыянальную гістарычную сімволіку Беларусі.

Пра дяржаўнасьць беларускай мовы

Беларускі Народны Фронт за перабудову "Адраджэньне" ўсімі законнымі захадамі будзе імкнуцца да вяртаньня беларускай мове статуса дзяржаўнай, які існаваў у перыяд Вялікага княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага і ў першыя дзесяцігодзьдзі Савецкай Беларусі. Толькі аднаўленьне статусу дзяржаўнасьці беларускай мовы можа гарантаваць Беларусі яе нацыянальную будучыню.

У той жа час "Адраджэньне" выступае за гарантыю свабоднага функцыянаваньня моваў усіх нацыянальных меншасьцяў Беларусі, за веданьне работнікамі кіраваньня і абслугі як беларускай, так і рускай моваў.

БНФ вылучае распрацаваны ім законапраект аб дзяржаўоай мове БССР на ўсенароднае абмеркаваньне.

Аб беларуска-літоўскіх дачыненьнях

Тысячагадовая традыцыя добрасуседства і ўзаемадапамогі паміж беларусамі і літоўцамі, даўнейшая і сучасная барацьба за ідэалы дэмакратыі і суверэнітэту -- зарука духоўнай еднасьці. У цяжкі для беларускага народу час літоўскі народ, літоўскі рух за перабудову "Саюдзіс" падаў нам руку братэрскае дапамогі.

БНФ "Адраджэньне" шчыра дзякуе "Саюдзісу", усім літоўцам за іх садзеяньне. БНФ лічыць, што гэта і ёсьць праявы сапраўднага, не казённага, а натхнёнага ідэяй свабоды і дэмакратыі інтэрнацыяналізму. БНФ перакананы, што наш супольны абавязак захаваць і даць магчымасьць культурнага разьвіцьця беларускай нацыянальнай меншасьці ў Вільні і на Віленшчыне і літоўскай нацыянальнай меншасьці на Беларусі.

Няхай вечна гучыць у нашых сэрцах і душах наш агульны гістарычны лозунг: "За нашу і вашу волю!". Жыве Беларусь! Жыве Літва!

Аб дзейнасьці Аргкамітэту Беларускага Народнага Фронту "Адраджэньне" і спыненьні ягоных паўнамоцтваў

1. Зьезд Беларускага Народнага Фронту "Адраджэньне" прызнае, што Аргкамітэт, створаны 19 кастрычніка 1988 г. з мэтаю утварэньня Народнага Фронту ў падтрымку перабудовы, пасьпяхова выканаў сваю задачу.

У выніку дзейнасьці Аргкамітэту было створана звыш 500

групаў падтрымкі, распрацаваныя Праграма і Статут, праведзена падрыхтоўка Устаноўчага зьезду.

2. Зьезд Беларускага Народнага Фронту "Адраджэньне", які зьяўляецца вышэйшым органам руху, абвяшчае аб спыненьні дзейнасьці і скасаваньні паўнамоцтваў Аргкамітэту Беларускага Народнага Фронту.

Зьезд выказвае падзяку Аргкамітэту за зьдзейсьненую ім працу.

Аб Статуце і Праграме Беларускага Народнага Фронту "Адраджэньне"

1. Зьезд, пасьля разгляду і абмеркаваньня распрацаваных Аргкамітэтам праектаў Праграмы і Статута Беларускага Народнага Фронту "Адраджэньне", уносіць удакладненьні ў іх тэкст.

2. Зьезд прымае Праграму і Статут Беларускага Народнага Фронту "Адраджэньне" і абавязвае кіраўнічыя органы, а таксама групы падтрымкі зыходзіць у сваёй дзейнасьці з прынцыпаў, выкладзеных у іх.

3. Зьезд даручае Сойму стварыць камісію, якая будзе кантраляваць адпаведнасьць усіх дакументаў Народнага Фронту яго Праграме і Статуту.

4. Зьезд стварае камісію па дапрацоўцы і ўдасканаленьні Статуту.

Аб фінансавай дзейнасьці

1. Лічыць дзейнасьць фінансавай камісіі Аргкамітэту Беларускага Народнага Фронту "Адраджэньне" здавальняючай і зацьвердзіць усе грашовыя выдаткі.

2. Згодна са Статутам перадаць паўнамоцтвы па фінансава-гаспадарчай дзейнасьці камісіям, створаным кіраўнічымі органамі Беларускага Народнага Фронту "Адраджэньне".

3. Зьвярнуцца да Беларускага рэспубліканскага адзьдзяленьня Жылсацбанку СССР з просьбай адкрыць разьліковы рахунак Беларускага Народнага Фронту за перабудову "Адраджэньне".

● СКЛАД СОЙМУ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА ФРОНТУ "АДРАДЖЭНЬНЕ"

1. АРЛОЎ Уладзімер, літаратар, супрацоўнік выдавецтва "Мастацкая літаратура", намесьнік старшыні таварыства "Мартыралог Беларусі", член КПСС, 35 гадоў (Менск).
2. БАЛАХОВІЧ Хрысьціна, мастачка, сябра беларускага аб'яднаньня "Сябрына" у Літве (Вільня).
3. БАНКЕВІЧ Генадзь, інжынер, супрацоўнік НВА "Гранат", старшыня Рады БНФ Фрунзенскага раёну, член КПСС, 59 гадоў (Менск).
4. БАРАДУЛІН Рыгор, літаратар, супрацоўнік выдавецтва "Мастацкая літаратура", 54 гады (Менск).
5. БЕЛАВУСАЎ Алег, кінарэжысёр, сакратар Саюза кінематаграфістаў БССР, член КПСС, 43 гады (Менск).
6. БІЧЭЛЬ-ЗАГНЕТАВА Данута, літаратарка, супрацоўніца Музея Максіма Багдановіча (філія Гарадзенскага гісторыка-археалагічнага музея), старшыня суполкі імя М.Багдановіча (Га-

родня).
7. БУЙВАЛ Валеры, кандыдат мастацтвазнаўства, супрацоўнік Мастацкага музея БССР, 33 гады (Менск).
8. БУЛАВАЦКІ Міхась, матэматык, выкладчык Магілёўскага педагагічнага інстытуту, 41 год (Магілёў).
9. БЫКАЎ Васіль, літаратар, народны дэпутат СССР, сакратар Саюзу пісьменьнікаў СССР, 65 гадоў (Менск).
10. БЯЛЯЦКІ Алесь, літаратуразнаўца, супрацоўнік Літаратурнага музея БССР, 26 гадоў (Менск).
11. ВАЙТКЕВІЧ Вячаслаў, журналіст, супрацоўнік часопіса "Мастацтва Беларусі", 48 гадоў (Менск).
12. ВОЛЬСКІ Артур, літаратар, старшыня Рады БНФ Партызанскага раёну, член КПСС, 61 год (Менск).
13. ВЯЧОРКА Вінцук, філолаг, выкладчык Менскага педагагічнага інстытуту, 28 гадоў (Менск).
14. ГАБРУСЕЎ Сяргей, інжынер-хімік, начальнік вытворчасьці сінтэтычнага валакна Магілёўскага ВА "Хімвалакно", народны дэпутат СССР, член КПСС, 43 гады (Магілёў).
15. ГАЙДУК Мікола, гісторык, літаратар, сябра Беларускага грамадска-культурнага таварыства ў Польшчы, 56 гадоў (Беласток).
16. ГРЫЦКЕВІЧ Анатоль, доктар гістарычных навук, прафесар, загадчык кафедры гісторыі СССР, БССР і замежных краінаў Менскага інстытуту культуры, член КПСС, 60 гадоў (Менск).
17. ГУРКОЎ Алесь, інжынер лясной гаспадаркі, старшыня суполкі "Сьвітанак" Канфедэрацыі Беларускіх Суполак, 23 гады (Менск).
18. ДРАКАХРУСТ Юры, кандыдат фізіка-матэматычных навук, супрацоўнік Інстытуту матэматыкі АН БССР, 29 гадоў (Менск).
19. ДУБАВЕЦ Сяргей, журналіст, супрацоўнік часопіса "Нёман", 30 гадоў (Менск).
20. ДУБЯНЕЦКІ Міхал, літаратар, старшыня мемарыяльнай камісіі Беларускага фонду культуры, член КПСС, 62 гады (Менск).
21. ЕМЯЛЬЯНАЎ Алесь, літаратар, супрацоўнік Саюзу пісьменьнікаў БССР, 37 гадоў (Менск).
22. ЖУРАЎЛЁЎ Аляксандр, доктар эканамічных навук, прафесар Рэспубліканскага міжгаліновага інстытуту падвышэньня кваліфікацыі кіраўнічых работнікаў і сьпецыялістаў, народны дэпутат СССР, член КПСС, 52 гады (Менск).
23. ЖЫБУЛЬ Вячаслаў, кандыдат філалагічных навук, супрацоўнік Інстытуту літаратуры АН БССР, 41 год (Менск).
24. ЗЬМІТРУК Павел, інструментальшчык Менскага аўтамабільнага заводу, 25 гадоў (Менск).
25. ІВАШКЕВІЧ Віктар, грузчык-стропальшчык Менскага міжгаліновага прадпрыемства чыгуначнага транспарту, 30 гадоў (Менск).
26. КАСКО Алесь, журналіст, супрацоўнік Берасьцейскай студыі тэлебачаньня, 37 гадоў (Берасьце).
27. КАЎКА Аляксей, кандыдат гістарычных навук, супрацоўнік Інстытуту літаратуры імя А.М.Горкага АН СССР, старшыня Таварыства беларускай культуры імя Францішка Скарыны ў Маскве, член КПСС, 52 гады (Масква).
28. КОЛАСАЎ Генадзь, інжынер-механік, супрацоўнік Інстытуту "Белсельбудпраект", старшыня Рады БНФ Цэнтральнага раёну, 30 гадоў (Менск).
29. КОНАН Уладзімер, доктар філасофскіх навук, супрацоўнік Інстытуту філасофіі і права АН БССР, член КПСС, 55 гадоў (Менск).

30.КРУКОУСКІ Уладзімер, сябра Саюзу мастакоў БССР, супрацоўнік часопіса "Спадчына", намесьнік старшыні таварыства "Мартыралог Беларусі", 52 гады (Менск).
31.КУЗЬНЯЦОУ Сяргей, медык, супрацоўнік Рыжскага медыцынскага інстытуту, старшыня беларускага таварыства "Сьвітанак" у Латвіі, 28 гадоў (Рыга).
32.КУЛІК Яўген, сябра Саюзу мастакоў БССР, 51 год (Менск).
33.КУПАВА Мікола, сябра Саюзу мастакоў БССР, 43 гады (Менск).
34.ЛАПКО Кастусь, кандыдат хімічных навук, выкладчык Беларускага дзяржаўнага універсітэту, 43 гады (Менск).
35.МАЛЬДЗІС Адам, доктар філалагічных навук, супрацоўнік Інстытуту літаратуры АН БССР, член КПСС, 57 гадоў (Менск).
36.МАРАЧКІН Аляксей, сябра Саюзу мастакоў БССР, выкладчык Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытуту, 49 гадоў (Менск).
37.МІХНОУ Сяргей, кандыдат фізіка-матэматычных навук, супрацоўнік НТА "Політэхнік", сябра Рады БНФ Маскоўскага раёну, 39 гадоў (Менск).
38.МУРОГ Сяргей, настаўнік гісторыі і грамадазнаўства ў 94-й сярэдняй школе, старшыня Рады БНФ Першамайскага раёну, 28 гадоў (Менск).
39.МУХІН Георгій, наладчык станкоў з ЛПК на заводзе "Электронмаш", старшыня Рады БНФ Ленінскага раёну, 40 гадоў (Менск).
40.ПАЗЬНЯК Зянон (С т а р ш ы н я), кандыдат мастацтвазнаўства, археолаг, супрацоўнік Інстытуту гісторыі АН БССР, старшыня таварыства "Мартыралог Беларусі", 45 гадоў (Менск).
41.САДОУСКІ Пётра, кандыдат філалагічных навук, выкладчык Менскага педагагічнага інстытуту, старшыня моўнай камісіі Беларускага фонду культуры, намесьнік старшыні Таварыства беларускай мовы, 48 гадоў (Менск).
42.САКАЛОУ-КУБАЙ Генадзь, сябра Саюзу мастакоў БССР, выкладчык Менскага інстытуту культуры, член КПСС, 47 гадоў (Менск).
43.СЁМУХА Васіль, літаратар, супрацоўнік выдавецтва "Мастацкая літаратура", 52 гады (Менск).
44.СОБАЛЬ Міхась, слесар універсаму "Рыга", старшыня Рады БНФ Савецкага раёну, 38 гадоў (Менск).
45.СОКАЛАУ-ВОЮШ Сяржук, літаратар, бард, загадчык літаратурнай часткі лялечнай трупы пры Беларускім дзяржаўным акадэмічным тэатры імя Я.Коласа, сябра наваполацкага экакультурнага аб'яднаньня "Сакавік", 33 гады (Віцебск, Наваполацк).
46.СУША Алесь, журналіст, супрацоўнік выдавецтва БелСЭ, 26 гадоў (Менск).
47.СЬВІСТУНОВІЧ Сымон, сябра Саюзу мастакоў БССР, 43 гады (Баранавічы).
48.СЯДОУ Валеры, асьпірант Інстытуту філасофіі і права АН БССР, член КПСС, 37 гадоў (Менск).
49.ТКАЧОУ Міхась (н а м е с ь н і к С т а р ш ы н і), доктар гістарычных навук, старшыня гарадзенскага аб'яднаньня "Паходня", член КПСС, 47 гадоў (Гародня).
50.ТРУСАУ Алег, кандыдат гістарычных навук, супрацоўнік інстытуту "Белсьпецпраектрэстаўрацыя", член КПСС, 35 гадоў (Менск).
51.ЧАРНЯУСКІ Ігар, кандытат гістарычных навук, супрацоўнік інстутуту "Белсьпецпраектрэстаўрацыя", старшыня Гарадскога бацькоўскага камітэту беларускамоўных класаў, 34 гады (Менск).
52.ЧАРНЯУСКІ Міхась, кандыдат гістарычных навук, супрацоўнік Інстытуту гісторыі АН БССР, 51 год (Менск).

53.ЧЫЖЫК Валеры, інжынер-радыётэхнік, супрацоўнік Эстонскага тэатру драмы, старшыня грамадскай рады беларускага культурнага таварыства "Грунвальд" у Эстоніі, 43 гады (Талін).
54.ШУНЕЙКА Яўген, мастацтвазнаўца, сябра Саюзу мастакоў БССР, выкладчык Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытуту, супрацоўнік Беларускага фонду культуры, 35 гадоў (Менск).
55.ХАДЫКА Юры (н а м е с ь н і к С т а р ш ы н і), доктар фізіка-матэматычных навук, мастацтвазнаўца, супрацоўнік Інстытуту фізікі АН БССР, прафесар, член КПСС, 51 год (Менск).

СКЛАД РЭВІЗІЙНАЙ КАМІСІІ

1.АРЭШКАЎ Міхась, інжынер-праграміст, супрацоўнік Інстытуту праектаваньня мікрабіялагічных прадпрыемстваў пры НВА "Белмедбіяпрам", 38 гадоў (Менск).
2.БАРТЛАЎ Лявон, сябра Саюзу мастакоў БССР, 41 год (Менск).
3.КІПЦЭВІЧ Алесь, мастацтвазнаўца, супрацоўнік Беларускага фонду культуры, 36 гадоў (Менск).
4.КАРПУК Міхась, сябра Саюзу мастакоў БССР, 59 гадоў (Менск).
5.МАРАЧКІНА Ірына, настаўніца хіміі і біялогіі, супрацоўніца Бюро прапаганды Саюзу пісьменьнікаў БССР (Менск).
6.НАЗАРЧУК Мікола, сябра Саюзу мастакоў БССР, 61 год (Менск).
7.ЧАЛЕЙ Ада, журналістка, супрацоўніца Рэспубліканскага тэлебачаньня (Менск).

СТАТЫСТЫКА ЗЬЕЗДУ

Па падліках мандатнай камісіі ў рабоце Устаноўчага зьезду БНФ (на момант галасаваньня) удзельнічала 399 дэлегатаў. У зале паседжаньняў прысутнічала каля 350 гасьцей. На Зьезьдзе было акрэдытавана каля 200 журналістаў, якія прадстаўлялі буйныя сусветныя інфармацыйныя агенцтвы і сродкі масавай інфармацыі Венгрыі, Вялікабрытаніі, ЗША, Італіі, Латвіі, Літвы, Нарвегіі, Францыі, Эстоніі і Беларусі; уласныя і сьпецыяльныя карэспандэнты газет "Известия", "Комсомольская правда", "Литературная газета", "Московские новости", "Правда", "Труд"; шматлікія прадстаўнікі незалежных выданьняў.

Паводле распаўсюджаных анкетаў (на жаль, іх запоўнілі ня ўсе 100 % удзельнікаў Зьезду), сярод дэлегатаў было 62 жанчыны і 328 мужчын. Узрост: да 20 гадоў -- 4 чал., 21--25 г. -- 53 чал., 26--30 г. -- 61 чал., 31--40 г. -- 143 чал., 41--50 г. -- 87 чал., 51--60 г. -- 31 чал., больш за 60 г. -- 11 чал. Нацыянальнасьць: беларусаў -- 336, рускіх -- 36, украінцаў -- 8, яўрэяў -- 4, палякаў -- 4, яцьвягаў -- 2. Адукацыя: сярэдняя, сярэдняя сьпецыяльная -- 49, вышэйшая і няпоўная вышэйшая -- 341. Прафесія: навуковых і інжынерна-тэхнічных работнікаў -- 144, прадстаўнікоў творчых прафесій -- 78, рабочых -- 59, выкладчыкаў і настаўнікаў -- 41, студэнтаў і навучэнцаў -- 19, журналістаў -- 17, службоўцаў -- 16, медыцынскіх работнікаў -- 10, кааператараў -- 6, вайскоўцаў -- 5, працаўнік сельскай гаспадаркі -- 1, камсамольскі работнік -- 1 (у графе "прафесія" 3 чал. ўказалі: пенсіянер). Партыйнасьць: 295 безпартыйных, 57 членаў або кандыдатаў у члены КПСС, 38 камсамольцаў (у графе "партыйнасьць" некаторыя дэлегаты ўказвалі таксама: Народны

Фронт Латвіі, Народны Фронт Эстоніі, Дэмакратычная партыя Беларусі, "Талака"). Месца жыхарства: Менск -- 220, іншыя абласныя цэнтры -- 78, гарады і раённыя цэнтры -- 60, мястэчкі і вёскі -- 16. У рабоце Зьезду бралі ўдзел 18 дэлегатаў зь Беластоку, Вільні, Горкага, Калінінграду, Ленінграду, Масквы, Рыгі, Таліну.

Такім чынам, дадзеныя, якія сустракаюцца найбольш часта: мужчына 31--40 гадоў, беларус, з вышэйшай або няпоўнай вышэйшай адукацыяй, навуковы або інжынерна-тэхнічны работнік, беспартыйны, менчук.

● "БЫВАЙТЕ ЗДОРОВЫ!", АБО ЧАМУ ЗЬЕЗД АДБЫЎСЯ У ВІЛЬНІ?

Чытачы фронтаўскага друку добра знаёмыя зь гісторыяй перапіскі паміж Аргкамітэтам, Менгарвыканкамам і Прэзідыумам Вярхоўнага Савета БССР адносна правядзеньня Устаноўчага зьезду БНФ (гл. "Экспрэс", выпускі 2, 3, 4). Засталося дадаць да гэтай перапіскі апошні штрых.

Аргкамітэт чакаў адказу Прэзідыума да апошняй магчымасьці. Калі да адкрыцьця Зьезду заставалася чатыры дні, было прынятае рашэньне выкарыстаць папярэднюю дамоўленасьць з "Саюдзісам". Рашэньне, натуральна, стала вядомае ўладам, і назаўтра ж, 20 чэрвеня, Прэзідыум Вярхоўнага Савета вырашыў разгледзець колішнюю, датаваную 24 траўня заяву, дзеля чаго былі запрошаныя амаль усе сябры Аргкамітэту.

Паседжаньне вёў намесьнік Старшыні Прэзідума Ул.Мікуліч, прысутнічалі члены Прэзідума, карэспандэнты БЕЛТА, рэспубліканскіх выданьняў, сьпецыяльна запрошаныя прадстаўнікі некаторых установаў і грамадскіх арганізацыяў. Адсутнічалі Старшыня Прэзідыума Г.Таразевіч і член Прэзідыума Я.Сакалоў.

"Абмен думкамі" ніякіх вынікаў ня даў. Ніжэй падаем па фанаграме фрагменты асноўных выступаў.

Зянон ПАЗЬНЯК: Разумеем нам, як грамадскаму руху, не патрэбны сьпецыяльны дазвол на правядзеньне Зьезду. Мы не падлягаем пад юрысдыкцыю Закона аб мітынгах і дэманстрацыях. І тым ня менш мы зьвярнуліся ў Менгарвыканкам з прсьбай аб дапамозе, з выкладам усіх задач, якія стаяць перад намі, і калі Менгарвыканкам сказаў, што гэта па-за межамі ягонай кампетэнцыі, мы зьвярнуліся ў Прэзідыум Вярхоўнага Савета. Працоўныя калектывы Менску прапануюць нам некалькі залаў, ідуць насустрач пры адной умове, каб была згода партыйных органаў. Мы выслухалі ўсе гэтыя прапановы і зьвярнуліся ў ЦК КПБ. Наладзіць кантакт нам не ўдалося, і мы зьвярнуліся ў ЦК КПСС. Мы вельмі занепакоеныя тым экстрэмізмам з боку партапарату, які доўжыцца ў рэспубліцы пачынаючы з 30 кастрычніка. Пастаянная дэзінфармацыя ў прэсе, нагавор на людзей, якія ўваходзяць ў Аргкамітэт, -- усё гэта прыводзіць да таго, што ў людзей ствараецца неадпаведная думка пра Фронт.

Мы зьвярнуліся ў Прэзідыум Вярхоўнага Савета, зьявілася публікацыя пра гэта -- тэндэнцыйная, і ўсьлед за ёй пачалася "арганізацыя народнага гневу" (маецца на ўвазе цыкл перадзьездаўскіх публікацыяў у рэспубліканскіх газетах з рэзалюцыямі сходаў працоўных калектываў. -- Рэд.). Вось гэта і ёсьць шлях на канфрантацыю.

Мы свой непакой выказалі ў ЦК КПСС і папрасілі, каб ЦК

КПСС паспрыяў нам наладзіць кантакт з ЦК КПБ. Што атрымалася? Толькі ўчора адбылося спатканьне нашых прадстаўнікоў з С.Паўлавым, якое доўжылася тры гадзіны і ні да чаго не прывяло.

Цяпер пытаньне да Прэзідыума. На працягу месяца вядуцца нашыя з вамі перамовы, прайшлі ўсе тэрміны. Мы ня можам чакаць да апошняга дня. Гэта вялікая работа. Мы вырашылі праводзіць Зьезд. Чаму ж толькі цяпер адбываецца гэтае спатканьне? I сёньня вы зноў гаворыце, што мы не прадставілі Праграму, якую ведаеце. Пытаньне стаіць так: каб Прэзідыум нам паспрыяў. Мы просім ад вас аднаго -- не супярэчыць нам у правядзеньні Зьезду, на якое мы маем юрыдычнае права. I такога адказу мы не атрымліваем.

Уладзімер МІКУЛІЧ: Писали бумаги, встречались друг с другом люди наши и не договорились о том, чтобы вести работу по организазации и подготовке такого движения. Не получилось. Кто виноват? Я должен сказать, что очень много вы, товарищи организаторы, не доделали. Как бы вы нас не обвиняли в этом плане, но почему-то мы вот почувствовали, как будто вы все же хотели как-то мимо нас пройти и без нас подготовить и провести Съезд. Не хотели вы очень раскрываться. Об этом говорят факты. Устав вы дали только сейчас. И Программы у нас сегодня нет. Вы говорите, что работали над Программой? Да, действительно, то, что было опубликовано в листках и то, что передано было из-за рубежа, некоторые наши ученые анализировали, они нам говорили... Но это не Программа, товарищи, не Программа. Потому, в этом плане вызывает сожаление... Теперь, как быть дальше? Я спросил, тов.Позняк, у вас, если вы можете отложить Съезд, то мы готовы для того, чтобы получить ваши документы, проанализировать их, собраться, прийти к вам и сказать вам, какие у нас есть замечания или с чем мы не согласны, или полностью согласны. Если вы не готовы к этому, я уже сказал: мы не в праве вам запретить, закона такого прямого нет. Поэтому, это прежде всего моральные, человеческие вопросы. Но, я еще раз повторяю, что мы сегодня предЪявили требования к вам, нашим людям советским, чтобы Съезд вы провели в духе советского законодательства и Конституции. Если вы пойдете на нарушения, вы просто будете за это нести ответственность. И второе. Мы бы просили вас, чтобы вы не закрывались, если уж так случилось, чтобы товарищи, которые пожелают (я понимаю, по возможности) могли присутствовать на вашем Съезде. Заканчивая обсуждение вопроса, хотелось бы призвать всех к консолидации, укреплению связей всех общественных сил и наших людей на решение задач, которые ставит перед нами Съезд Верховного Совета СССР. Бывайте здоровы!

Вінцук Вячорка

● ПРАПАНУЮ ПЕРСАНАЛЬНУЮ ВУНІЮ
(з нагоды Установчага зьезду Таварыства беларускай мовы)

Тысячы людзей, што паставілі мэтай нацыянальна-культурнае адраджэньне Бацькаўшчыны, прыходзяць да разуменьня, што яго дасягнуць можна толькі на шляхах палітычнае барацьбы зь бюракратыяй, барацьбы за сапраўднае народаўладзьдзе й суверэнітэт Беларусі.

У сваю чаргу фронтаўскі рух спрыяе таму, што палітычна

сьвядомыя людзі ўсьведамляюцца нацыянальна, вяртаюцца да мовы, культурных каштоўнасьцяў, бачаць будучыню ў нацыянальна-дэмакратычным адраджэньні. Сітуацыя ў нашай дэнацыяналізаванай Айчыне па-свойму ўнікальная: зьліцьцё дзьвюх плыняў руху -- гэта наш прынцыповы посьпех, набытак і, хто ведае, ці не апошні ў гісторыі шанц для Беларусі.

У разьдзеле "Мова" матэрыялаў да праграмы БНФ "Адраджэньне" (гл. "Навіны", 3'1989) быў пункт пра неабходнасьць стварэньня Таварыства беларускае мовы. Сёньня ТБМ -- рэальнасьць Яго Устаноўчы зьезд адбыўся празь дзень пасьля Віленскага зьезду БНФ. Добра, калі спраўджаюцца задумы, і мы вітаем ТБМ.

Дзеля падрыхтоўкі Зьезду быў створаны аргкамітэт, які ўзначаліў Ніл Гілевіч. Ён адразу павёў лінію на шчыльнае супрацоўніцтва кіраўнічых органаў будучага Таварыства з партыйнымі органамі горада і Рэспублікі. У абвестках пра ТБМ паведамлялася пра чынны ўдзел гэтых органаў. Як быццам нічога кепскага, асабліва, зважаючы на зьмену палітыкі КПБ ў дачыненьні да нацыянальна-культурных праблемаў. Але ж... Ідэалагічная служба, тая самая, што колькі гадоў таму грамiла "Беларускую майстроўню" за адраджэньне народных сьвятаў, а зусім нядаўна шалела ў друку з прычыны ўяўнага нацыяналізму гэтак званых "нефармалаў", раптам заяўляе пра сваю падтрымку ТБМ. А сакратар Менскага гаркама КПБ П.Краўчанка кажа на Зьезьдзе Таварыства, што "дзяржаўнасьць мовы непазьбежная, як сьмерць". Трапнае параўнаньне! Зразумела, заўважыць нацыянальнае пытаньне, ацаніць яго значнасьць і заняць даволі прагрэсіўную пазіцыю разумнейшых палітыкаў з апарату КПБ прымусіў народны рух. Але куды павернуць яны, як раптам зьменіцца "курс"? І яшчэ. Найважнейшая задача, пастаўленая кіраўніцтвам Рэспублікі -- стлуміць рух за перабудову, расколоць яго, процiпаставiць яму хоць што-небудзь. Рабіць гэта па-ранейшаму -- пры дапамозе пасквіляў і запалохваньняў -- ужо не выпадае, дый эфекту няма, хіба дзе далей ад буйных гарадоў. А вось забюракратызаваць рух за адраджэньне роднае мовы, за адным разам выключыўшы з палітычнага працэсу людзей з прагрэсіўнымі паглядамі, але і з рэліктавымі страхамі застойных часоў -- гэта больш дальнабачна.

Нездарма на першым паседжаньні новаабранае Рады ТБМ прадстаўнікі апарату і людзі, схільныя да згодніцтва, прапанавалі ствараць структуру Таварыства гэтак: Менск фармуе абласныя рады, яны -- раённыя (у непасрэднай сувязі з тамтэйшым кіраўніцтвам), а ўжо тады "ячэйкі" запоўняцца людзьмі. А можа, і цэлымі цэхамі, брыгадамі і саўгасамі. Шчыльнымі радамі, пад мудрым кіраўніцтвам "руководящей и направляющей".

Прапанова гэтая на Радзе не прайшла. А перад тым, на Устаноўчым зьезьдзе ТБМ, дзеля таго, каб апарат цяпер і надалей ня сьмеў процiпастаўляць Таварыства і Фронт "Адраджэньне", дэлегаты (а сярод іх ад трэці да паловы складалі сябры БНФ) прапанавалі прыняць рэзалюцыю пра адносіны да БНФ ці Зварот да Фронту. Дэлегаты віталі праекты гэтых дакументаў, але Н.Гілевіч катэгарычна адмёў іх. Калі зала запатрабавала паставіць праекты на галасаваньне, ён паабяцаў вярнуцца да гэтага пазьней. Пад вечар пытаньне зь непазьбежнасьцяй паўстала зноў, і Н.Гілевіч скарыстаў стары, як камандава-адміністрацыйны лад, прыём: старшынёўскай уладай закрыў Зьезд.

І тым ня менш Зьезд адбыўся. Дэлегаты ўдаклаадніілі цэлы шэраг кампрамісных фармулёвак Статуту ТБМ (напрыклад, выкасавалі ўлюбёны імперскай сьвядомасьцю тэрмін "дзьвюхмоўе"); падкрэсьлілі патрабаваньне н е а д к л а д н а надаць нашай мо-

ве статус а д з і н а й дзяржаўнай мовы на Беларусі. Быў прыняты прыстойны Зварот да народу. Намечаныя кірункі дзейнасьці Таварыства і моўная праграма БНФ практычна супадаюць.

Так што за ТБМ, у ТБМ варта і трэба змагацца. У Радзе Таварыства -- пяцёра сяброў Сойму БНФ. Няма сумлеву, што актыў Таварыства "на мясцох" складуць у значнай ступені адраджэнцы. Дарэчы, там, у раёнах, сітуацыя зараз нагадвае становішча ў Менску пару гадоў таму: даволі нязначны сацыяльна-палітычны рух (за выняткам прычарнобыльскіх ды іншых экалагічна небясьпечных зонаў), але кволіцца нацыянальна-культурная ініцыятыва. Наіўна верыць, што раённыя апаратчыкі запросяць ці дапусьцяць на гарматны стрэл да працы ў ТБМ зьненавіджаных "нефармалаў". Яны падбяруць служмяных і бясшкодных. Няможна, вядома, адмаўляцца ад дапамогі партыйных органаў, але менавіта дапамогі, а не дыктату. У стварэньні ТБМ ініцыятыва павінна зыходзіць знізу, ад тых, каму сапраўды баліць лёс мовы, бо толькі тады Таварыства будзе жыцьцяздольнае.

Да партыйных жа органаў просьба: не перашкаджаць працэсу тварэньня ТБМ і па магчымасьці спрыяць яму, разграбаючы ідэалагічныя завалы, якія самі ж яны й наварацілі.

Якое будзе Таварыства, залежыць ад яго актыву. Пераканаены, што ў кожнай групе падтрымкі БНФ ёсьць людзі, якія будуць дзейсна працаваць у ТБМ. Абвясьціць сябе сябрынамі ТБМ змогуць (і маюць на гэта маральн..е права!) цэлыя групы падтрымкі. А большыя падразьдзелы Фронту, як, прыкладам, Канфедэрацыя, маглі б нават заключыць, так бы мовіць, персанальную вунію з ТБМ.

Разам з Таварыствам, у Таварыстве ўсім нам адраджаць родную мову, вучыцца ёй, ствараць беларускую школу, вяртаць зямлі забытыя назвы. Дзеля таго, каб гучала найпрыгажэйшая ў сьвеце мова ў нашых вуснах і вуснах нашых дзяцей.

П а с т с к р ы п т у м. Рэгістравацца паасобныя сябры і калектыўныя сябрыны Таварыства часова могуць у Саюзе пісьменьнікаў БССР: Менск, вул. Фрунзе, 5. Сакратарыят ТБМ.

Сяржук Вітушка

АДКРЫТЫ ЛІСТ СУПРАЦОЎНІКАМ БЕЛТА ПАСЬЛЯ ПУБЛІКАЦЫІ "ШУКАЦЬ ШЛЯХ ДА ДЫЯЛОГА"

Шаноўныя супрацоўнікі БЕЛТА! Напачатку дазвольце выказаць вам свае шчырые спачуваньні. Колькі сілаў вы паклалі, каб зганьбіць БНФ, але Устаноўчы зьезд усё ж адбыўся, і цяпер ужо не напішаш пра БНФ "так званы".

У беларускай прэсе апошнім часам склалася пэўная традыцыя асьвятленьня (ці лепш сказаць ачарненьня) грамадскага руху. Вось і на гэты раз, даючы інфармацыю пра Устаноўчы зьезд БНФ, БЕЛТА не насьмелілася парушыць канон.

Чарговы раз З.Пазьняк быў абвінавачаны ў распальваньні канфрантацыі, дзеля пацьверджаньня чаго былі прыведзены мае, С.Вітушкі, словы. Маўляў, вучні не падтрымліваюць свайго настаўніка. Паспрабую растлумачыць, як гэта было на самой справе.

Слухаючы асобныя выступы на зьезьдзе, я прыгадаў, як адна добра вядомая партыя, якая ўзяла на сябе адказнасьць за лёс народаў, перастала крытычна ставіцца да сваёй дзейнасьці. Я падумаў, што наш Фронт не павінен паўтарыць гэтую памылку, папрасіў слова і сказаў, зьвяртаючыся да ўсяго Зьезду:

"Сябры! Хачу выказаць некалькі крытычных заўваг! Нам ня трэба баяцца крытыкаваць саміх сябе, маўляў, тым самым мы даем зачэпкі дзеля нашых недабразычліўцаў. Афіцыйная бюракратычная прэса як плявузгала на нас, так і будзе плявузгаць. Калі ж мы ня будзем самакрытычныя, дык немінуча загінем. Нельга, каб у нашых дакументах гучала, што мы лепшая частка народа, што мы прамаўляем ад імя народа..."

З.Пазьняк, які веў гэтую частку паседжаньня, падзякваў мне. І як бы там не інтэрпрэтаваліся нашыя дыскусіі, гэтая пісаніна поступу "Адраджэньня" не затрымае.

● ХРОНІКА

1 -- 2 л і п е н я. У Менску адбыўся Першы зьезд Беларускага экалагічнага саюзу (БЭС). Прысутнічала звыш 450 дэлегатаў з 55 гарадоў Беларусі і зь вёскі. Дэлегаты прадстаўлялі шырокі сьпектр грамадскіх плыняў: ад нефармальных суполак да Таварыства аховы прыроды. Таму на Зьезьдзе неаднаразова ўзьнікала пытаньне пра недавер адно аднаму. Тым ня менш удалося на доволі дэмакратычным узроўні (большасьць месцаў -- за рэгіёнамі) абраць прадстаўнічую Управу, куды ўвайшлі акадэмікі, рабочыя, сяляне, медыкі, народныя дэрутаты і пісьменьнікі, вызваленныя партыйныя работнікі. Прэзідэнтам БЭС стаў доктар біялагічных навук Барыс Савіцкі (Гомель), віцэ-прэзідэнтамі -- акадэмік Радзім Гарэцкі, доктар хімічных навук Яўген Пятраеў і кандыдат біялагічных навук Лявон Тарасенка. Час пакажа, наколькі плённай будзе праца гэтага складу. Але ўжо цяпер ясна адно -- нам трэба думаць пра "персанальную вунію" ня толькі з ТБМ, але і з БЭС, бо дабіцца нейкіх зрухаў у ахове навакольнага асяродзьдзя можна толькі намаганьнямі самых шырокіх колаў народу.

2 л і п е н я. Уначы зь першага на другога ліпеня ў Заслаўі з удзелам Канфедэрацыі Беларускіх суполак было наладжанае Купальле. Полымя, весялосьць, сьцягі, харугвы, сьпевы. Паўсюдна нязвыкла многа беларускай мовы. Нават ня верылася, што ў 1985 нашмат сьціплейшае Мікалаўшчынскае Купальле было разагнае міліцыяй як "фашысцкае сьвята". І вось -- тыя ж самыя твары колішніх майстроўцаў, толькі сярод тысячаў іншых маладых твараў.

3 л і п е н я. У дзень Вызваленьня Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў да абеліску на плошчы Перамогі быў ускладзены вянок ад Беларускага Народнага Фронту. Сябры Сойму, радаў і групаў падтрымкі ўшанавалі памяць палеглых за вызваленьне Беларусі хвілінай маўчаньня.

● АБ'ЯВА

Мяняю двухпакаёвую кватэту на вул. Несьцерава (30,9 кв.м, чацьверты паверх, здвоеная лоджыя) на раўнацэнную ў раёне вуліц Мендзялеева--Сталетава або ў мікрараёне Уручча. Прычына абмену -- адсутнасьць у раёне вул.Несьцерава беларускай школы. Тэл. 39-40-86 (з 12.00 да 17.00).

Нумар падрыхтавалі Алесь Суша, Сяргей Дубавец, Павел Жук.
Адрас для карэспандэнцыі: 220113, Менск-113, абанементная скрыня 327. Нагадваем, што без Вашых ахвяраваньняў выданьне бюлетэня стане немагчымым.